

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta
Ústav archeologie a muzeologie

Anna Andrisová, Lucie Dostálová, Martina Chaloupková, Pavel Janek, Milan Janota, Barbora
Kopecká, Eva Machová, Kateřina Sadílková, Kristýna Staňková

Scénář k výstavě

**Kino není jenom multiplex,
aneb návrat do zapomenutých časů brněnských biografů**

Brno

2017

OBSAH

1 Úvod

2 Koncepce výstavy

2.1 prameny a literatura k výstavě

2.2 rozpočet

2.3 Cílová skupina

2.4 Výstavní prostory

2.5 Výtvarné řešení

2.6 Texty

2.7 Výstavní fundus

2.8 Propagace výstavy

2.9 Doprovodný program

3 Scénář výstavy

4 Závěr

1. ÚVOD

Začalo to náhodou. Pracující lid se snažil o zavedení pravidelné osmihodinové pracovní doby. Lidé touto změnou získali více volného času a tím i více prostoru ke kulturnímu vyžití. A zrovna v této době se objevuje vynález kinematografu bratří Lumirů, který se tak stal ideální prostředkem k trávení volného času. Od té doby začalo vznikat spousta kin nejen v Brně, ale i Praze a dalších městech.

V dnešní době multiplexů však klasická kamenná kina začínají opět nabývat na velké oblibě a těší se zájmu stále více diváků. Dokazuje to i fakt, že dochází k obnovování několika pozapomenutých kin, která v minulosti byla velmi proslulá.

Výstava s názvem „Kino není jenom multiplex, aneb návrat do zapomenutých časů brněnských biografů“ je realizována v rámci předmětu Výstavní projekt jakožto povinném předmětu v rámci studia Muzeologie na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Výstava navazuje na dlouhodobější úspěšnou spolupráci Ústavu muzeologie s Knihovnou Jiřího Mahena, která poskytuje tomuto projektu výstavní prostory.

Od počátku jsme dostali možnost si vybrat téma, které bychom chtěli prezentovat širší veřejnosti. Nakonec jsme zvolili právě tematiku brněnských biografů, které mají své významné místo v historii města. Je zajímavé, že každý den chodíme kolem mnoha budov v centru města a ani netušíme, že třeba právě na tomto místě bylo kdysi kino. Hlavním důvodem výběru tohoto tématu byla právě ona obrovská rozšířenost biografů v Brně, což nás inspirovalo k tomu zachytit vývoj brněnských kinematografů, jak z hlediska historie, tak i vizuální podoby budov a její změnu v průběhu času.

Dokument popisuje, jak výstava bude vypadat z hlediska vizuální podoby, jaké budou použity texty, jaké budou výdaje a doprovodný program. Případné drobné úpravy v rámci realizace výstavy nejsou vyloučeny.

2. KONCEPCE VÝSTAVY

Výstava popisuje vývoj brněnských kin jak z hlediska historie, tak i ze současného pohledu, kdy pozorujeme, jak je s budovou nakládáno dnes, zda je budova využita, popř. jakým způsobem. Součástí výstavy bude i několik doprovodných aktivit, které mají za úkol vytvořit intenzivnější dojem z výstavy a zafixování si nových poznatků, které nám výstava nebo navazující doprovodný program poskytne.

2.1 prameny a literatura k výstavě

Pramenů k realizaci ať už textové nebo obrazové stránky výstavy bylo použito mnoho. Ovšem co se textové stránky týče, nejvíce jsme čerpali z fondu Václava Nováka, který jsme našli v Archivu města Brna. Fond vznikl v 80. letech a byl ještě doplněn o dodatek zhruba z 90. let 20. století. Museli jsme tedy brát v potaz, že nebyl aktuální až do dnešní doby a aktuální situaci biografů dohledávat z jiných zdrojů, především tedy internetových. Dále jsme čerpaly příspěvku od stejného autora s názvem Historie brněnských kinematografů ve *Sborníku prací filosofické fakulty brněnské univerzity*.

Další publikací, které nám byla užitečná především k získání kvalitní fotodokumentace některých kin, byla publikace *Historie a současnost brněnských kin* od Antonína Gály a monografie Josef Kranz.

V případě dalšího fotografického jsme opět čerpali z fondu Václava Nováka, který je i z tohoto pohledu velmi bohatý. Dále jsme se domluvili na zisku fotografického materiálu z archivu Muzea města Brna. Některé z fotografií jsou k dispozici na portálech Filmové Brno, Brněnský architektonický manuál, nebo ve stále fungujících kinech (např. kino Scala).

Z dalších elektronických pramenů, ze kterých jsme čerpali, můžeme zmínit například stránky Encyklopedie města Brna, Filmové Brno, idnes.cz, denik.cz, kinoscala.cz, wikipedie.org, fotohistorie.cz.

Veškeré konkrétní zdroje budou uvedeny na závěrečném panelu výstavy, v případě zdrojů u fotografií, tak ty budou uvedeny přímo u jednotlivých fotografií.

2.2 rozpočet

ROZPOČET	POLOŽKA	CENA/KČ
doprovodný program:	Pavel Skopal honorář komentovaná prohlídka	500
	papíry a tisk kvízu-udělá knihovna nebo muzeologie? / (300ks černobíle A4)	0/600
	film na promítání	625
	papíry na výrobu prekinematografických věcí (kancelářská A4 500ks)	237
	špejle 100ks	21
	psací potřeby (pastely 2x + centopen 15ks + tužky 5ks)	118 + 120 + 20
	nůžky - 5ks	vlastní
	lepidla Kores tuhá 40g - 2ks	110
	drátky sešíváčka 5000ks	42
	výroba kruhu, bubnu na zoetrop (PDP, šrouby, lepidlo)	300
	pozvánky a barevný tisk 100ks	1210
	tisk panelů (54,5 x 85 cm s lamelací 16ks)	2420

realizace výstavy	páska na časovou osu - 2ks (48mm x 66m)	60
	tisk informačních popisků k časové ose (15x A4 asi i barevně)	300
	reklama 60ks plakátů na 14 dnů na reklamních plochách města Brna	840
vernisaž	víno	zajistí pořadatelé
	občerstvení - něco na zub	zajistí pořadatelé

celkem

7523 Kč

2.3 Cílová skupina

Primární cílovou skupinou návštěvníků pro připravovanou výstavu s názvem „*Kino není jenom multiplex, aneb návrat do zapomenutých časů brněnských biografů*“ jsou především obyvatelé Brna. Hlavním důvodem, proč byla tato skupina zvolena je fakt, že tito „domácí“ návštěvníci nejvíce ocení vybrané téma výstavy, kde se mohou seznámit s historií zaniklých brněnských biografů, které sídlili na místech či v budovách okolo kterých denně procházejí.

Cílová skupina není limitovaná věkem, tudíž si každá věková kategorie z výstavy může odnést to svoje. Můžeme sem tedy zařadit seniory či dospělé obyvatele města Brna, kteří žijí v Brně od malička, vyrostli tu a zaniklé biografy třeba i často navštěvovali. Právě oni mohou při prohlídce výstavy nejvíce zavzpomínat na staré časy a zároveň ocenit širší poznatky a zajímavosti, které se váží k jednotlivým biografům.

Tato výstava však nevynechává ani dětské publikum, které může být jednak nalákané na obrazový charakter výstavy, a zároveň díky této výstavě může porovnat funkci, rozmach či popularitu starých biografů s dnešními moderními kiny. Stejně tak tato cílová skupina byla

vybrána s přihlédnutím na samotný výstavní prostor Knihovny Jiřího Mahena v Brně, v kterém se bude výstava pořádat a kde jsou častými návštěvníky kromě jiného také děti ve věku od 8 do 18 let, případně rodiče s dětmi.

Výstava však nevylučuje i potenciální návštěvníky, kteří přišli do Brna studovat, anebo pracovat. Jde tedy o lidi, kteří v Brně žijí krátce anebo přechodně, avšak jsou už s městem a jeho okolím obeznámení. Tato cílová skupina tak může ocenit fakt, že tato výstava může nabídnout jiný rozměr místům, okolo kterých tyto návštěvníci běžně chodí do práce, školy, kavárny anebo jiných volnočasových center.

Výstava je rovněž přístupná široké veřejnosti, tedy také handicapovaným či jinak tělesně znevýhodněným návštěvníkům, jelikož areál, v kterém se výstava bude odehrávat je pro tyto skupiny návštěvníků přizpůsobený.

2.4 Výstavní prostory

Jak již bylo několikrát zmíněno, výstavní prostory pro realizace této výstavy poskytne Knihovna Jiřího Mahena. Konkrétnější prostor však bude ještě v průběhu času upřesněn. I z toho důvodu ve scénáři výstavy není popsáno přesnější prostorové řešení výstavy.

2.5 Výtvarné řešení

Na výstavě „*Kino není jenom multiplex, aneb návrat do zapomenutých časů brněnských biografů*“ bude podle předběžných předpokladů umístěno jedenáct panelů. Na většině výstavních panelech budou umístěna dvě kina, která byly řazena chronologicky podle roku vzniku. U každého kina budou v první řadě uvedeny informační texty doplněné o fotografie z minulosti a přítomnosti objektu, kde se nacházely biografy. Součástí každého panelu bude i malá mapka, kde bude zakresleno, kde se konkrétní kino nachází.

Nebudou chybět ani panely s Úvodním slovem, poděkováním a s použitými zdroji, mapkou všech kin, která se v Brně nacházela anebo panel se shrnující tabulkou, kde budou informace o vzniku a zániku kina, počtu sedadel, filmu, atp.

Konkrétní obsahová struktura panelů:

- 1. panel bude obsahovat úvod
- 2. panel mapka všech kin

- 3. panel kino Úderka a kino Kapitol
- 4. panel kino Morava a kino Lucerna
- 5. panel kino Čas a kino Art
- 6. panel kino Svět a kino Radost
- 7. panel kino Scala a kino Jalta
- 8. panel kino Slovan a kino Jadran
- 9. panel kino Alfa
- 10. panel tabulka se souhrnými informacemi
- 11. panel poděkování, sponzoři

Fotografie u jednotlivých biografů budou dokumentovat minulost a současnost budovy v rámci jedné fotografie, čehož chceme docílit spojením poloviny fotografie z minulosti a poloviny fotografie ze současnosti, kterou bychom se pokusili sami nafotit ze stejného pohledu, jak byla zachycena fotografie historická.

Důležitou součástí výstavy bude černá linka linoucí se po podlaze knihovny, která povede od vstupu do knihovny až na konec výstavy, tzn. i v rámci celé výstavy. Tato linka bude představovat časovou osu vývoje kinematografie, včetně prekinematografické historie a prekinematografických přístrojů. První časový údaj by byl např. jeskynní malby v Altamiře, pak antická váza s atletem, až po kinematograf Lumirů z roku 1895. Z tohoto vývoje světové kinematografie se pak volně překlene na situaci v Brně, tj. kočovná kina a letopočty vzniku všech brněnských kin. Tato část se už bude odehrávat přímo v prostorách naší výstavy, kde by na časovou osu navazovaly jednotlivé panely s biografy. I z tohoto důvodu jsou kina řazena chronologicky.

U jednotlivým časovým údajům bude přidán letopočet vynálezu či vzniku, jenž bude ještě doplněn o další stručnou definici či fotografie, aby si návštěvník nezůstal v nevědomosti, o jaké přístroje, situace jde.

V případě časové osy by šlo i o prostředek, jak nalákat návštěvníky na výstavu, o prostředek, jak pochopit vznik filmu, a také odrazový můstek pro doprovodný workshop.

2.6 Texty

Co se zpracování textů týče, rozhodli jsme se zvolit variantu vypsaní stručných textů, který návštěvníky nevyčerpá, ale zároveň si z nich něco doví. I proto je struktura pojata tak,

že v krátkém odstavci je uvedeno pár informací i historii kina a informace o tom, jak se budova využívána, či nevyužívána v dnešní době.

Poté následuje sekce s podtitulkem *A víte že?*, kde se návštěvníkům pokoušíme vypíchnout nějaké zajímavosti týkající se jednotlivých biografů. Stejné informace opakující se u všech kin, jako vznik, zánik, počet sedadel, atd. jsme se rozhodli umístit do závěrečné souhrnné tabulky.

2.7 Výstavní fundus

Výstava bude využívat výstavní panely, na kterých budou uvedeny stěžejní informace k tématu. Jedná se o výstavní prostředky, které knihovna vlastní a běžně je využívá. Další případný výstavní fundus bude zapůjčen z Ústavu archeologie a muzeologie.

2.8 Propagace výstavy

V oblasti propagace se bude výstava primárně zaměřovat na spolupráci se samotnou Knihovnou Jiřího Mahena v Brně, která bude propagovat výstavu spolu s jejím doprovodným programem na svých webových stránkách a taktéž na jejich facebookovém profilu.

Zároveň budou vytvořené propagační letáky a pozvánky na vernisáž a na výstavu o rozměru A6 nebo A5, jak v elektronické a tak tištěné podobě. Dále budou k dispozici plakáty o rozměru A2 a tisková zpráva k výstavě. Elektronické pozvánky budou zaslané na email různým brněnským kulturním zařízením, ředitelům muzejních institucí a dalším. Tištěné pozvánky spolu s plakáty budou umístěné nejen v samotné Knihovně Jiřího Mahena a Ústavu archeologie a muzeologie, ale zároveň budou šířené do jiných kulturních či vzdělávacích institucí jako Moravská zemská knihovna, TIC centrum, Muzeum města Brno, Knihovna Filozofické fakulty MU, kino Scala, Art, Lucerna, apod. Rovněž budou formou emailů obeznámené také známá brněnská média (Brněnský deník, Online.muni.cz, Munimedia.cz, IDNES, Kam v Brně, Český rozhlas Brno, Rádio R, Česká televize Brno apod.), kterým bude zaslaná tisková zpráva spolu s plakátem.

Propagační pozvánky a plakáty by měly být roznesené po daných institucích nejpozději 4-3 týdny před zahájením výstavy. Tiskové zprávy a elektronické pozvánky by měly být rozeslané nejpozději 2 týdny před začátkem vernisáže.

Plakáty a propagační letáky:

Knihovna Jiřího Mahena, Moravská zemská knihovna, TIC centrum, Muzeum města Brna, Knihovna Filozofické fakulty MU, Filozofická Fakulta MU, další fakulty MU, kavárna Falk, kino Scala, Art, Lucerna, atd.

Tiskové zprávy a elektronické pozvánky na vernisáž:

Brněnský deník, Online.muni.cz, Munimedia.cz, IDNES, Kam v Brně, Český rozhlas Brno, Rádio R, Česká televize Brno

+ rektorovi MU, děkanovi FF MU, ředitelovi/ce Knihovny Jiřího Mahena

2.9 Doprovodný program

Komentovaná prohlídka z Filmového Brna

Doprovodný program v podobě komentované procházky po lokacích kin uvedených ve výstavě či beseda bude probíhat pod odbornou taktovkou doc. Mgr. Pavla Skopala, Ph.D., který je odborníkem na tematiku brněnských kin a je spoluřešitelem projektu Filmové Brno. Pan Skopal souhlasil s účastí na tomto doprovodném programu a detailnější průběh chce stanovit až v následujících měsících.

Zároveň jsme s doc. Mgr. Pavlem Skopalem, Ph. D. nastínili možnost prezentace nedávno vydané knihy v rámci projektu Filmové Brno, která by proběhla během výše zmíněné besedy. Beseda by se realizovala v prostorách Knihovny Jiřího Mahena na ulici Koblížná.

Vědomostní kvíz

Vědomostní kvíz návštěvníkům výstavy poslouží jako záznam nejzajímavějších a nejdůležitějších informací z naší výstavy. U počátku výstavy si bude moci návštěvník vzít papír s kvízem. Bude si moci v průběhu čtení výstavy pročitat zároveň i otázky v kvízu a případně si chystat odpovědi. Na konci výstavy bude připravena propiska pro návštěvníky,

kteřá bude napevno přidělaná tak, aby ji návštěvníci nemohli odnést, aby se nemohla ztratit. Zde bude tedy návštěvník kvíz vyplňovat, bude čerpat z informací a připravených odpovědí, které si vyhledal během prohlídky výstavy. Správné odpovědi kvízu nalezne návštěvník na zalaminovaném papíře připevněném vedle propisky.

Kvíz:

1. Kolik kin dle uvedené mapky mohl potkat návštěvník Knihovny Jiřího Mahena, pokud šel do knihovny touto trasou v době....? Trasa a doba bude domyšlena. (pozn. Mahenova knihovna vznikla 1. 2. 1921)
2. Myslíte, že existovalo kino v Brně, ve kterém se během představení podávalo jídlo a smělo se tam kouřit? (ano, bylo to kino Radio, Bio Illusion, Radost, Bajkal, Varieté)
3. Která zmíněná kina fungují dodnes? (Art, Lucerna, Scala)
4. V čem bylo kino Jadran v ČSR jedinečné? (jako jediné se v ČSR jmenovalo po moři)
5. Vyjmenujte alespoň dvě kina, která sídlila v budovách postavených ve funkcionalistickém stylu? (Jalta, Avia, Kapitol, Alfa)
6. Jaké názvy mělo kino, které vzniklo z iniciativy jednoty Orel? (Orel, Astra, Savoy, Svět)
7. Je pravda, že: Do kina Apollo chodila mládež i na filmy pro mládež v té době nepřístupné? (ano, pokuta za to pro provozovatele kina byla 24 hodin ve vězení či 200Kč)
8. Které kino se v překladu jmenovalo Divadlo živých obrovských fotografií? (The Empire Bio-Co)

Promítání dobové filmu

Jako jednu z doprovodných aktivit k výstavě jsme zvolili projekci filmu. Rozhodli jsme se projekci orientovat na dospělého diváka, ale není vyloučeno, aby se projekce účastnil i dětský divák.

Jednalo by se o projekci dobového filmu, který byl v minulém století promítán na plátnech brněnských kin. Brali jsme v potaz i atraktivitu filmu, aby přilákal návštěvníky na projekci do knihovny. Dalším faktorem ve výběru filmu byl i fakt, že se jednalo o film, jenž čerpá z literární předlohy a tím došlo k ideálnímu spojení naší výstavy i prostředí knihovny. Bohužel ne úplně u všech se tento fakt dal zohlednit.

Při zapůjčení filmu jsme se rozhodli spolupracovat s Národním filmovým archivem v Praze, který nabízí možnost zakoupení licence na projekci filmů. Filmová nabídka NFA je velmi široká, nabízí filmy před rokem 1945 až filmy ze současnosti. Zvolili jsme variantu starších filmů. Důležitý byl také výběr filmového nosiče, zvolili jsme nejjednodušší cestu a to digitální medium, které nám bude zprostředkováno formou odkazu ke stažení. Tím odpadnou další poplatky související např. s poplatkem za přepis filmu, za dopravu.

Co se týče konkrétního filmu, do užšího výběru jsme zvolili tyto:

- film **Cikáni** z roku 1921 podle literární stejnojmenné předlohy Karla Hynka Máchy. Jedná se o drama.
- film **Tonka Šibenice** z roku 1930 podle literární předlohy Egona Erwina Kische. Jedná se o drama a první český hraný film s dodatečným ozvučením.
- film **Anton Špelec, ostroželec** z roku 1932. Jedná se o komedii.
- film **C. a k. polní maršálek** z roku 1930. Jedná se o komedii.
- film **Život je pes** z roku 1933. Jedná se o komedii.
- film **Cesta do hlubin študákovy duše** z roku 1939 podle literární předlohy Jaroslava Žáka. Jedná se o komedii.

U posledních tří filmů je ještě nutné ověřit dostupnost v Národním filmovém archivu, první tři by dostupné měly být. Definitivní výběr by proběhl ještě po konzultacích.

Promítání filmu by probíhalo v odpoledních až podvečerních hodinách s ohledem na otevírací dobu knihovny. Vstupné na projekci by bylo dobrovolné a kapacita by byla omezená s ohledem na prostor, ve kterém bude projekce probíhat.

Workshop na téma optické hračky a prekinematografické přístroje

Workshop bude úzce spjat s tematikou výstavy a bude navazovat na časovou osu, která se bude táhnout od vchodu do knihovny až ke konci výstavy. Na této časové ose budou zaznamenány nejdůležitější předstupy vývoje filmu, jak animovaného, tak i klasického. Postupně budou účastníkům představeny pravěké kresby v jeskyních, čínské stínové divadlo, mísa s kozou (Írán), řecká váza s atletem, camera obscura, Laterna magica, thaumatrop,

phenakistiscop, zoetrop, flipbook, praxinoskop, chronofotografie, kinetoskop, optické divadlo, kinematograf bratří Lumiérů.

V průběhu procházky po časové ose by tedy docházelo k seznámení s jednotlivými prekinematografickými přístroji. Některé z těchto přístrojů budou také k dispozici přímo na místě a návštěvníci tak budou mít možnost si vyzkoušet jejich funkčnost. K prohloubení a dokonalejšímu pochopení principu těchto přístrojů bude návštěvníky čekat ještě praktická část workshopu, která bude probíhat po prohlídce celé časové osy a účastníci si budou moci vyrobit vlastní thaumatrope, flipbook a zoetrop, které si následně budou moci odnést domů.

Cílem workshopu je, aby si návštěvníci odnesli poznatky o tom, co si vše lze zařadit do počátků filmové tvorby, o tom jaké konkrétní přístroje předcházeli filmu, o tom jak vzniká dojem pohybu v lidském oku.

Workshop by se ideálně odehrával o víkendu odpoledne nebo by mohl být i nabídnut školám. V případě víkendové dílny by byl počet účastníků omezen zhruba na 15 účastníků, v případě školní skupiny by se jednalo o jednu třídu. Co se týče věkové hranice účastníků, tak ideální by bylo tak od 7 do 13 let, ale rozhodně se nedá říct, že by tato aktivita nebyla atraktivní i pro děti staršího věku a dospělé.

3. SCÉNÁŘ VÝSTAVY

1.panel

Výstava, před kterou se nacházíte, popisuje existenci a vývoj vybraných kinematografů v Brně od počátku 20. století až do současnosti. Vzhledem k tomu, že v tomto období v Brně fungovalo velké množství kin, vybrali jsme pro Vás 13 nejzajímavějších, o kterých se dozvíte nejen jejich lokaci, ale seznámíte se i s jejich průběžně a často se měnícími názvy a s dalšími detailnějšími či zajímavějšími informacemi.

Důvody, proč v pročitání naší výstavy pokračovat:

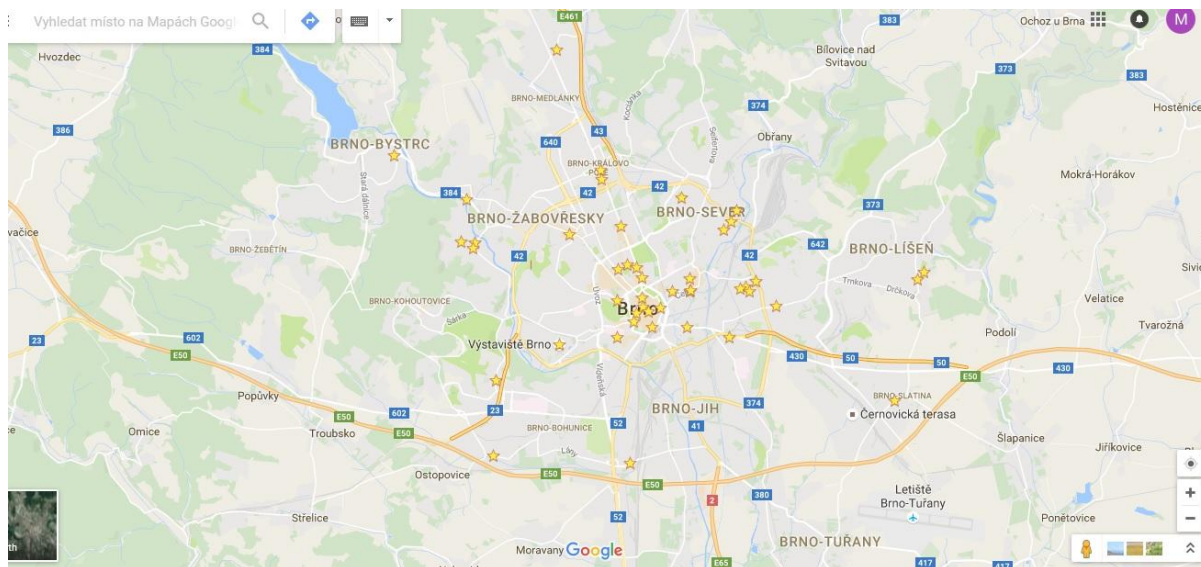
- zjistíte, že při cestě do práce/školy chodíte kolem několika bývalých kin
- zjistíte, že existovalo nonstop kino
- zjistíte, že kromě kočovných divadel existovala i kočovná kina
- zjistíte, že filmová představení bývala koncipována jako divadelní představení, tedy film začínal hudební přehrou a byl proložen přestávkou
- zjistíte, že existovalo kino, které promítalo primárně pro zábavu a výchovu mládeže

Vzhledem k tomu, že jsme Vás přesvědčili, objasníme Vám, jak to bylo, když v Brně ještě nebyla stálá kina. Již od konce 19. století začala vznikat takzvaná kočovná kina, která na konkrétním místě působila jen určitý čas. V Brně jedno takové kino bylo například v roce 1896 na Orlí 24, kde tehdy sídlila restaurace U Stříbrného orla. Tento kinematograf zde působil 23 dní. Dalším příkladem lokace kočovných kinematografů může být Dominikánské náměstí, kde toto kino sídlilo na místě budovy s pasáží Jalta, kde vzniklo také první podzemní kino v Brně.

Počátkem 20. století ale začala vznikat v Brně i stálá kina. Obecně o těchto stálých kinech platí, že za svou existenci vystřídaly až 5 názvů a také několik majitelů. Zajímavé je také to, že v minulém století působilo téměř v každé brněnské čtvrti alespoň jedno kino, ve středu Brna pak rovnou několik kin. Lokaci vybraných kin můžete prostudovat v následující mapce.

2. panel

Na druhém panelu bude umístěna mapa se všemi existujícími kiny, které se nám podařilo dohledat v archivu Václava Nováka. Budou zde uvedeny i názvy biografů. Následující obrázek je pouhý nástřel toho, jak by mapka mohla vypadat, nejedná se o definitivní formu panelu.

3. panel

The Empire Bio-Co – Central – Úderka

Kino, které bylo otevřeno před 1. světovou válkou, konkrétně na náměstí Svobody. O jeho otevření se zasloužil Dominik Morgenstern, který dostal v roce 1907 licenci a kino dostalo vznešený název Divadlo živých obrovských fotografií „The Empire Bio-Co“- největší a nejelegantnější elektrické divadlo Rakouska. Ze začátku se v kině odehrávali projekce tzv. Pařížských večerů, které byly určené pouze pro dospělé. Roku 1914 bylo kino uzavřeno, probíhaly zde stavební úpravy, včetně změny počtu sedadel, který se ustálil na 355. Po této přestavbě bylo kino otevřeno 21. října 1914 pod novým názvem „Central“. O kvalitě kina svědčila i tržba, která např. v roce 1926 činila 1 551 137Kč.

Kino Central poměrně brzo pořídilo i zvukové zařízení, které bylo uvedeno do provozu v roce 1930 při filmu „Skandál s Evou“. Po skončení války nebyl provoz kina možný z důvodů velkého poškození budovy bombardováním. Na nějakou dobu byly prostory

kina určeny pro uskladnění nábytku. Až v roce 1949 se kino začalo opravovat. Po opravách bylo kino otevřeno jako kino krátkých filmů pod názvem „Úderka.“ Provoz kina „Úderka“ bylo ukončeno 1. března 1979 filmem „Vdova Karolina Zašlerová“. Prostory byly hned další den propůjčeny obchodnímu domu Jiskra z České ulice, kde docházelo zrovna v té době k rekonstrukci. V současné době jsou prostory bývalého kina využity jako restaurační zařízení.

Víte že?

- Byly zde občasné stížnosti jednoho faráře, kterému se nelíbila dopolední představení, protože byly ve stejném čase jako nedělní bohoslužby.
- Zahájeny byly i noční projekce, kde byly promítány klasické celovečerní filmy.

Kino The Royal Bio Co. – Elite – Kapitol – Družba

Nacházelo se na křižovatce ulic Divadelní, Kobližná a Malinovského náměstí. Budova byla původně postavena jako nájemní dům. Mezi lety 1926-1929 byl přestavěn na multifunkční dům známý jako palác Morava, v kterém vzniklo kino. Jeho provoz byl zahájen roku 1906, kdy zde sídlil kočovný kinematograf, jehož úspěch byl popudem ke zřízení stálého kina v Brně. Téhož roku tak vzniklo první elektrické divadlo “The Royal Bio Co.”, roku 1912 přejmenované na kino Elite. „Česká zemská péče o mládež“ zažádala o změnu názvu na kino Kapitol. Kino Kapitol zahájilo provoz zvukovým filmem “Zpívající bloud”. Po okupaci název změněn na kino Družba. Po sametové revoluci se kino opět vrátilo k názvu Kino Kapitol. Kino svůj provoz ukončilo roku 2003 z důvodu silné konkurence. Od té doby zde fungovalo několik hudebních klubů a dnes zde můžeme navštívit čajovnu Utopie.

Víte že:

- Budova paláce Morava je kulturní památkou ČR.
- Kino Kapitol bylo jedno z nejluxusnějších kin v Brně.
- Palác Morava byl postaven dle návrhu Ernsta Wiesnera (funkcionalistická stavba) - poslední jeho realizace.

4. panel

Cinema électrique – Union – Oko – Morava

Provozovatelem kina byl Berthold Břečka, který žádal o licenci v Králově poli. Ze začátku mu byla licence odmítnuta, ale Břečka se nevzdával a 1.12 1911 byla uspořádána

kolaudace a kino zahájilo svoje první představení. Návštěvnost však byla stále slabá. Hledali se nové prostory a kino bylo přesunuto na Mojmírovo náměstí. Břečka se stále pokoušel o nové prostory, avšak kino nikdy moc neprosperovalo. Po válce bylo kino přejmenováno na „OKO“ a v roce 1970 se kino dočkalo kolaudace a nového jména Morava v nových prostorách na Palackého třídě. Zahájilo opět provoz roku 1980. V současné době se zde nachází kasino.

Víte že?

- Kino mělo neustále problémy s prostory a muselo se podrobit velké rekonstrukci.
- Výplata pokladní tenkrát činila 400 korun, promítač si vydělal 130 korun týdně.
- Prvními prostory pro kino byla dlouho dobu restaurace.

Kino Aladin – Lucerna

Kino Lucerna (Aladin) bylo založeno roku 1913. Za jeho vznikem stál podnikatel Bartoloměj Novák a jeho manželka Perpetua. Vysílat začalo roku 1915. Roku 1917 mělo kino nového provozovatele JUDr. Jindřicha Sůčka. Denně se promítala čtyři představení a z počátku kino příliš neprosperovalo. Bylo přejmenováno na kino Lucerna. Po Sůčkovi převzal licenci na promítání v kině Lucerna spolek Středoškolská mensa v Brně. Spolek provozoval kino od roku 1922 do března roku 1928, kdy bylo kino poničeno požárem. Po znárodnění kinematografie patřilo kino Lucerna, stejně tak jako všechna kina Československému státnímu filmu. Během celé druhé poloviny 20. století bylo kino různými způsoby opravováno a modernizováno. Roku 1995 získalo kino nového vlastníka, kterým se stala městská část Brno-Žabovřesky. Provozovatelem se stala společnost Lucernafilm a. s., v roce 1999 pak společnost „KINO PLUS“. Kino Lucerna si zachovává svoji tradici a divákům zůstává k dispozici dodnes.

Víte že:

- Lucerna je nejstarším zachovaným dosud funkčním kinem v Brně.
- Kino mělo stroje na plynový pohon s dynamem, protože Žabovřesky tenkrát ještě nebyly napojeny na elektřinu.

5. panel

Kino Apollo – OP – Aktualita – Čas

Kino Apollo bylo posledním kinem otevřeným před 1. světovou válkou a mělo být zbudováno v křídle nového komplexu obchodního domu na Československém náměstí (dnešní Nádražní ulici). Ke kolaudaci kina došlo v roce 1914, ale dlouho nevydrželo a v roce 1928 při zahájení nového kina dostalo název Apollo. Hrál se hlavně představení pro mládež. Kino mělo problémy s licenci, ale nakonec se nezrušilo a po 2. světové válce byl název změněn na Čas. V roce 1984 musely být místnosti kina vráceny správě městských kin, která chtěla vypracovat projekt pro přestavbu kina, ale k tomu už nikdy nedošlo. Nakonec byla v prostorách kina vybudována obchodní pasáž a tím kino zaniklo.

Víte že?

- Apollo bylo poslední kino otevřené před 1. světovou válkou.
- Po spoustě nemilých situací bylo kino 27. 3. 1933 zavřeno.
- Do roku 1940 se v kině provozovalo papírnictví.
- Do kina pouštěli děti na filmy, které byli mládeži nepřístupné! Provozovateli kina byl tenkrát udělen trest 24 hodin vězení či pokuta 200 korun!
- Kino bylo 1. 6. 1981 uzavřeno z důvodu budování podchodu na náměstí Československé armády.

Jugendkino-Kino pro mládež – Studio – Kino pro náročného diváka – Art

Roku 1918 byla podána licence Moravsko živnostenskému spolku na zřízení kinematografu pro mládež ve velkém sále jubilejního učňovského domova císaře Františka Josefa v Brně na ulici Cihlářská. Kino zde bylo zprovozněno o rok později pod názvem „Jugendkino-Kino pro mládež“. Představení byla určena výlučně pro zábavu a výchovu školní mládeže. Vstupenky nesměly být veřejně prodávány - pouze ve školách a učňovských domovech, kino řídil pedagogický sbor. Kino začalo promítat i filmy mládeži nepřístupné, proto přejmenováno na kino „Studio“. Kvůli udělení příkazu Správy státních kin muselo kino Studio zahájit roku 1948 dětská představení jako „Kino mladých“. Pod názvem Art je kino v provozu dodnes.

Víte že:

- Personál kina byli zaměstnanci učňovského domova, tudíž nebyli placeni kinem.
- Na Jugend-kino byly stížnosti, že užívá v první řadě německý jazyk.
- Kino promítalo také mládeži nepřístupné filmy.
- Kino promítalo filmy s Charlesem Chaplinem nebo také grotesky s mickeymousem od Disneyho.

6. panel**kino Orel – Astra – Savoy – Svět**

Jednota Orla v Líšni zažádala roku 1921 o licenci pro kinematograf, který hodlá provozovat v místnostech Orlovny, která má být postavena na Holzově 7 a 14. V roce 1922 také zaslala náčrty na stavbu Orlovny. Přesný den zahájení kina, jemuž byl dán název „Kino Orel“ není znám, ale byla jím asi sobota 29. prosince. Vchod do kina byl z ulice Holzovy přes zádveří do předsálí (čekárny), ve kterém byla vlevo šatna, bufet a schody na galerii, vpravo vchod na záchody a spojovací chodba k hostinským místnostem uzavřená v polovině železnými dveřmi. Středem předsálí se vcházelo do hlediště se 434 sedadly. Po zahájení zvukového provozu hrálo kino v sobotu jedno, a v neděli a svátky tři představení.

Po zrušení Orla bylo kino od listopadu 1942 přejmenováno na „Astra“ a dnem 1. března 1944 (po připojení Líšně k Brnu) na „Savoy“. V létě roku 1948 byla v budově zrušena restaurace a zřízeny z ní jesle. Dnem 22. října 1948 byl název změněn na „Svět“. Dnem 14. ledna 1962 byl zastaven provoz kina a zahájena generální oprava kina a jeho přestavba na širokoúhlé. Kino Svět bylo v provozu až do roku 2002, do úmrtí posledního nájemce. Budova byla svěřena do péče fotbalového klubu SK Líšeň a byla zde opět obnovena sportovní činnost.

Víte že?

- Koncem července 1944 byla budova zabrána německým vojskem a zřízena v ní noclehárna, takže kino muselo zastavit provoz.

kino Radost-Bio Ilusion – Radost – Radio – Bajkal – Kino Varieté

Toto kino vzniklo přesunem Českého varieté na ulici Cejl. S přesunem kina se také změnil jeho název na Kino-Varieté. Kino mělo původně licenci na varieté, ve kterém se budou promítat také filmy, jenže ve skutečnosti se varietní program velmi zkrátil a spíše se promítaly celovečerní filmy, které byly mezi obyvateli populárnější. Kino Varieté bylo několikrát adaptováno, poprvé v roce 1934 a poté v roce 1935. Při druhé adaptaci byla definitivně zrušena varietní představení a Kino Varieté se změnilo na klasický kinematograf. Spolu s jeho zaměřením se změnil také název na kino Bajkal. Pod tímto názvem existovalo až do doby protektorátu. V roce 1940 se změnilo kino Bajkal na kino Radio. První poválečné promítání v roce 1945 bylo zasvěceno anglickému filmu San Demetrio. Další proměnou prošel v roce 1948 také název, kdy se kino Radio změnilo na kino Radost. V 70. letech 20. století byl do kina Radost přenesen program kina Ponrepo z Prahy. Poté ale bylo zakázáno promítat filmy Ponrepa mimo hlavní město. Kino ukončilo činnost v roce 1989 a dnes se zde nachází Squash Radost.

Víte že:

- Budova kina byla původně postavena jako tržnice.
- V kině se nacházela také místa se stoly, kde se podávalo jídlo, pití a také se u nich smělo kouřit.

7. panel

Kino DOPZ – Scala – Moskva – Scala

Počátky tohoto kina sahají až do roku 1929, kdy Družstvo obchodních a průmyslových zaměstnanců (DOPZ) nabídlo k provozu budovu nacházející se na Lažanském náměstí (dnešním Moravském náměstí) a na Jakubském náměstí. Budova byla určena více účelům, v horních patrech se nacházela Biberova kavárna, velký sál v přízemí budovy sloužil na pořádání konferencí, ale i k tanečním zábavám a divadelním představením. Kino se nacházelo v suterénu budovy. Kino tak oficiálně zahájilo provoz 28. prosince 1929, pod názvem „Bio Dopz“ filmem Bílé stíny. Byly zde promítány české filmy, stejně jako zahraniční, s českými a německými titulky. Přestože Bio Dopz zahájilo provozování již jako zvukové, vrátilo se ještě k filmu němému. Od 10. do 24. dubna 1930 promítalo s doprovodem dvacetičlenného orchestru němý film Svatý Václav, natočený k tisícímu výročí zavraždění svatého Václava. Promítaly se zde jak velkofilmy, jako např. první celobarevný film

„Vikingové“, nebo filmy nejrůznějšího zaměření, stejně tak jako filmy avantgardní. V roce 1935 došlo k první změně názvu na kino Scala. Ve dnech 15. dubna 1945 až 9. května 1945 přerušily provoz kina Scala válečné události. Bombami nebyla budova kina nijak dotčena. V roce 1948 dostalo kino Scala název Moskva. V roce 1957 bylo kino přestavěno na širokoúhlé. Provoz kina obnovila v roce 2013 Masarykova univerzita. Kinosál slouží pro výuku, konference a semináře a akademické obřady Masarykovy univerzity.

Víte že:

- Bio Dopz bylo první kino na Moravě, které se věnovalo výhradně zvukovému filmu
- Bio Dopz se stalo největším kinem v Brně, dle počtu sedadel
- u filmu například na Západní frontě klid byli strážníci, aby nedocházelo k protestům
- Využití pohyblivé reklamy, např. v rámci reklamy k filmu „Jízdní hlídka“ klusalo po Brně několik koní s jezdci v stejných uniformách jako ve filmu
- V 80. letech bylo kino Moskva premiérovým kinem a řadilo se mezi nejmodernější v Brně
- Kino se snažilo o cílenou reklamu - žádalo o povolení, zda by před začátkem představení mohlo do ulice pouštět reproduktorem hudbu

Kino Moderna – Jalta – Svoboda

Kino Moderna zahájilo provoz po několika žádostech, stížnostech a odvolávání se k ministerstvu vnitra 27. září 1929 filmem „*Lež Niny Petrovny*“. Budova paláce Jalta, tehdejší palác Moderna, patří k významným funkcionalistickým stavbám a nutno podotknout, že se jednalo o první podzemní kino v Brně. I přes velkou konkurenci kino již od svých počátků velmi dobře prosperovalo. Úpadek přišel až s hospodářskou krizí ve třicátých letech. V březnu 1949 byl název kina změněn na „kino Jalta“. V roce 1957 bylo kino Jalta se všemi ostatními kiny v Brně předáno Správě městských kin. Od roku 1958 do roku 1963 v prostorách kina působil Filmový klub náročného diváka. Mezi srpnem 1968 a zářím 1969 neslo kino jméno Svoboda, poté bylo přejmenováno zpět. Na nějaký čas, po uzavření kina Art, Jalta hostila program Kino mladých. V poslední několika letech byla budova nevyužita, chátrala a hledala nového majitele. Až v létě 2016 se budova podařila prodat a majitelé plánují v prostorách vytvořit obchody a myslí i na zřízení kina nebo jiného kulturního prostoru.

Víte že?

- Svaz katolických dívek a žen v Brně podal první žádost o udělení licence
- Roku 1941 zahájilo kino pohyblivou reklamu v ulicích Brna, pracovníci nosili standarty s nápisy a ulicemi projíždělo auto oblepeno plakáty.

8. panel

kino Avia – Slovan

První úmysl provozovat toto kino měl Sokol Brno IV, který se rozhodl vybudovat sokolovnu a provozovnu kina na svém pozemku v Nových Černovicích. Roku 1929 byla vybudována část sokolovny s kinem. Sokol Brno stavbu nazval kino „Avia“. Budovu postavil architekt Josef Kranz ve Štolcově ulici. Původně měla být součástí většího sokolského areálu s tělocvičnou a kulturním centrem, který však nakonec nebyl realizován. První promítaný snímek byl ruský velkofilm „Kavkaz v plamenech“. Ředitelem a zástupcem licence kina se stal Oldřich Šamánek. První roky existence kina Avia byly ztrátové. Promítáním zvukových filmů se situace zlepšila. Po válce provoz zahájen filmem „Tanečnice“. Vedoucím kina byl Arnošt Harvánek. Dne 18. března téhož roku bylo kino Avia přejmenováno na Slovan. Roku 1990 Správa městských kin pronajala kino Avia soukromému podnikateli a byla tak zahájena mezinárodní spolupráce. V roce 1991 byl pronájem kina Avia vypověděn. Poslední promítaný snímek byl „Sex poker“. Správa městských kin už dále neprojevovala o další pronájem zájem, proto kino zrušila a to tak zaniklo. V dnešní době se prostory bývalého kina využívají jako sportovní areál, což si vyžádalo značné úpravy. Vnější podoba budovy však zůstala do velké míry zachována.

Víte že:

- Promítárna byla rozšířena, vybavena aparaturou Philips – tehdy jedinou takovou aparaturou v Brně.
- Byly zde promítány erotické filmy na velkoplošném videu.
- Kino Avia je nemovitou památkou - jde o funkcionalistickou budovu.

kino Besední dům – Adria – Jadran

Prvotní impuls k provozování kina byl od Hasičské župy pro Velké Brno s vidinou finančního zisku. Roku 1928 zažádali o kinolicenci a po letech shánění vhodných prostor se usadili v Besedním domě v Králově Poli. Kino dostalo název Bio Besední dům a jako první zde byl promítán zvukový film *Poslední bohém*. Roku 1941 název změněn na *Adria* a poté na finální název *Jadran*. V roce 1964 byl navrhnout již druhý projekt přestavby kina na širokoúhlé, počet sedadel byl snižen na 436 a promítání bylo zahájeno filmem *Mlha v přístavu*. Divadelně strukturovaná představení většinou začínala hudební předehrou a film dělila přestávka, během které se diváci mohli občerstvit a vyměnit si své dojmy. Kvůli nezájmu diváku zaniklo už v devadesátých letech. Prostory bývalého kina nyní slouží jako tržnice

Víte že:

- Jako jediné kino v ČSR mělo název po moři.
- V rekordním čase šesti týdnů byla přestavba dokončena a její cena byla okolo 300 000Kč.
- V roce 1932 byl zahájen provoz letního kina v zahradě Besedního domu, jeho trvání bylo však pouhé 3 měsíce.

9. panel

kino Alfa –Praha

Kino bylo otevřeno roku 1932 filmem *Bílé opojení*. Vstup do kina byl z ulice Poštovská. Ředitelem kina byl Bohumil Skandera. Za protektorátu bylo kino uzavřeno, protože nevydávalo kinová oznámení v německo-českém znění. Po válce otevřelo jako první Brně (6. 5. 1945) filmem *Bitva o Rusko* natočeným v SSSR americkými filmaři. Kino bylo přeplněné, diváci nadšeně projevovali souhlas a ovace Rudé armádě. Roku 1949 název změněn na *Praha*, zanikla společnost *Kino Republika*. Nyní v prostorách kina působí brněnské HaDivadlo.

Víte že:

- Z výnosu bylo kino nuceno podporovat spolky např.: Masarykovu ligu proti tuberkuloze v Brně, Podpůrný a vzdělávací pro vdovy a sirotky po živnostnících a obchodnících v Brně nebo Ozdravovně policejního ředitelství v Brně.
- Kino Alfa promítalo nonstop.
- Po válce otevřelo jako první v Brně.
- Kino mělo služební auto k provozování reklamy.

10. panel

Název kina	Založení	Zánik	Prostory (sedadla)	Finance	Zahajovací film
Scala	28.12 1929	dodnes	r. 1931 až 1012 míst k sezení	Kino vždy prosperovalo	Bílé stíny
Art	24.3 1919	dodnes	446 sedadel, 22 míst ke stání	Občasné finanční ztráty	Hudební cloun
Lucerna	1913	dodnes	-	Škody 7000 Kč (požár)	Cikánská láska
Kapitol	25.12 1906	2003	800 sedadel	Jedno z nejluxusnějších kin, vstupné 2- 13 Kč	Zpívající bloud
Úderka	9.6 1907	3. 1979	Cca 260 sedadel	r. 1926 tržba 1 551 137 Kč	Pařížské večery-jen pro dospělé

Radost	30.11 1926	1989	502 míst	Vstupné 4-7Kč	San Demetrio
Morava	1.12 1911	2004	Z počátku 215 míst, 2 lože	Malé tržby, časté stěhování kina	Vojenský koncert
Jalta- Moderna	27.9 1929	90. léta	Z počátku >650 sedadel	-	Lež Niny Petrovny
Alfa	2. 1932	4. 2001	>700 sedadel	Prosperovalo tržba 1933 2 900 0000Kč	Bílé opojení
Apollo-Čas	24.6 1914	2. 1984	480 sedadel	-	Osudem obrácený
Jadran	10. 1931	90. léta	396 sklopných sedadel	Roční tržba kina v r. 1937 48 000 Kč	Poslední bohém
Slovan	7.12 1929	1989?	Z počátku 510 sedadel	-	Kavkaz v plamenech
Savoy - Svět	1923	2002/3	434 sedadel	-	-

11. panel

Tento poslední panel bude věnován soupisu autorů výstavy, sponzorů, všech použitých zdrojů, ať už textových nebo obrazových materiálů. Nebude chybět ani poděkování osobám spolupracujících, jak při průběhu realizace výstavy, tak na doprovodném programu.

ZÁVĚR

Jak jsme v úvodu uvedli, naším cílem je nejen odhalení historie kin v Brně, ale také budov, kde se kina nachází. Každý den cestou do práce či do školy procházíme kolem těchto budov, ale už si neuvědomujeme, co za tím vším kdysi bylo. A jak samotný název projektu napovídá - kino není jenom multiplex, je to vzpomínka pro ty z nás, kteří kamenná kina živě pamatují a zároveň také názorná ukázka pro ty, kdo do této doby mohou nahlédnout pouze nahlédnout, například skrze naši výstavu.

Na závěr bychom rádi shrnuli hlavní body scénáře připravované výstavy „*Kino není jenom multiplex, aneb návrat do zapomenutých časů brněnských biografů*“. V úvahu jsme vzali vedle textů a rozvahy nad cílovou skupinou také finanční rozpočet pro nejnужnější potřeby prezentace výstavy, její vernisáž a doprovodný program.

Jako primární cílovou skupinu jsme určili obyvatele města Brna jakéhokoliv věku, kteří mají vztah k městu a místům, kde byly, nebo stále jsou brněnské biografy. Zajištěn bude samozřejmě také přístup handicapovaným. Výstavní prostory prozatím nebyly přesně vytyčeny.

Dále jsme si stanovili přesný počet panelů a jejich konkrétní podobu. Panelů bude uvedeno jedenáct, z toho osm se věnuje přímo brněnským biografům. Na zbylých třech panelech je umístěn úvod, zajímavosti, poděkování a sponzoři. Cílem zájmu se stalo také další výtvarné řešení a doplňky jako například černá linka znázorňující časovou osu vývoje kinematografie. Propagace bude úzce spolupracovat s Knihovnou Jiřího Mahena. Budou připraveny elektronické a tištěné propagační letáky a pozvánky na vernisáž a na výstavu.

Doprovodný program výstavy bude bohatý. Návštěvníci se mohou zúčastnit komentované prohlídky z Filmového Brna vedené doc. Pavlem Skopalem. Dále bude z několika otázek, jejichž správné odpovědi se objeví ve výstavě, sestaven vědomostní kvíz. Ve spolupráci s Národním filmovým archivem v Praze se bude konat promítání dobového filmu, jehož definitivní výběr je prozatím v jednání. V neposlední řadě bude probíhat workshop na téma optické hračky a prekinematografické přístroje, který je primárně určen pro děti základních škol.

Výstava „*Kino není jenom multiplex, aneb návrat do zapomenutých časů brněnských biografů*“ bude v Knihovně Jiřího Mahena uvedena v posledním dubnovém týdnu 2017.